

1 וְעַל הַשְּׁחָתָה הִזְקָן חַיִּיב שְׁתֵּים מִיָּין – שְׁתֵּי מַלְקוּת וּפְעַמִּים ל"ט
2 מַלְקוּת עַל גִּילּוּחַ צֶדֶק אֶחָד שֶׁל הַפְּנִים, וּשְׁתֵּים מִיָּין – וּשְׁתֵּי מַלְקוּת
3 עַל גִּילּוּחַ הַצֶּדֶק הַשֵּׁנִי שֶׁל הַפְּנִים, וְאַחַת מִלְּמִפָּה – וּפְעַם אַחַת ל"ט
4 מַלְקוּת עַל גִּילּוּחַ הַסִּטְרָה, שֶׁהוּא לְמִטָּה מִהַפְּנִים, אֲפִילוּ אִם גִּילָה
5 אֶת פְּאוֹת הַזֶּקֶן בְּבֶת אַחַת וְאוֹ זֶה אַחֵר זֶה בְּתוֹךְ כְּדִי דִּיבּוֹר, וְאֲפִילוּ
6 אִם הִתְרוּ בֶּרֶק פְּעַם אַחַת. וְכִיּוֹן שֶׁשְּׁנֵינֵי תְּרָא דְּמִיִּתִּיב עָלֶיהָ תְּרִיתִי
7 – אֲזוּהָרָה אַחַת שְׁחִיבִים עָלֶיהָ כְּמֹה חֻיבֵי מַלְקוּת, תָּנָא – שְׁנֵה
8 הִתְנָא בְּסֻמוֹךְ דִּין שְׁבוּעוֹת שֶׁהוּא דוֹמָה מִפְּנֵי שְׁגֵם בּוֹ יֵשׁ שְׁתֵּים שְׁהֵן
9 אֲרַבְעָה.
10 הַגְּמָרָא מְמַשִּׁיבָה לְדוֹן בְּסֻדֵּר הַמִּשְׁנָה. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מָאִי שְׁנָא הָכָא
11 – מִה נִשְׁתַּנָּה כָּאן, בְּמַסְכַּת שְׁבוּעוֹת, דְּתַנִּי לָהּ לְכֻלְהָ – שְׁאֵב
12 שֶׁשְׁנֵה הִתְנָא דִּין שְׁבוּעוֹת, שְׁנֵה אֶת כָּל הַדִּינִים שִׁישׁ בָּהֶם 'שְׁתֵּים
13 שְׁהֵן אֲרַבְעָה, וְמָאִי שְׁנָא – וּמִה נִשְׁתַּנָּה לְפָנֵי יִצְחָאֵת הַשְּׁכֶת (שְׁבֶת ב.)
14 וּמִרְאֻת נְנָעִים (נְנָעִים פִּי"א מ"א) דְּלֹא קָתְנִי לָהּ לְכֻלְהָ – שֶׁשֶּׁם הִתְנָא
15 אֵינוֹ מְבִיא אֶת כָּל הַדִּינִים הַלֵּל, אֶף שֶׁהוּא שׁוֹנֵה דִּין אֶחָד שִׁישׁ בּוֹ
16 'שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה'. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אֲמַר, 'שְׁבוּעוֹת וְיִדְעוֹת
17 הַטּוֹמָאָה דְּנָגִי הִרְדִּי בְּתִיבִין – שְׁכִתוּבִים בְּתוֹרָה זֶה בְּסֻמוֹךְ לֹזָה,
18 שְׁנֵה אֲמַר (וִיקָרָא ה.) 'אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דְּבַר טָמֵא' וְגו', וְאַחֵר כִּךְ
19 (שֶׁם פֶּסוּק ד') 'אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְכַשָּׁת בְּשִׁפְתֵּיהֶם' וְגו', וְדִמְיוֹן אֲהָרִיד –
20 וְהֵם גַּם דּוֹמִים בִּדְיוֹנֵיהֶם שֶׁבְּשִׁנְיָהִם מִתְחַיִּיבִים בְּקִרְבָּן עוֹלָה וְיִוֵּרֵד,
21 שְׁטֵמָה הַנִּכְנָס בְּשׁוּגָה לְמִקְדָּשׁ אוֹ אוֹכֵל קֹדֶשִׁים חַיִּיב קֶרֶן עוֹלָה
22 וְיִוֵּרֵד, וְגַם הַנִּשְׁבַּע לְשִׁקֵּר בְּשׁוּגָה חַיִּיב קֶרֶן עוֹלָה וְיִוֵּרֵד, לִכְן תַּנִּי
23 לָהּ נָגִי הִרְדִּי – שְׁנֵה אוֹתָם הִתְנָא בִּיחֵד, וְאִיִּדִּי הִתְנָא תְּרִיתִי תָנָא
24 בְּכֻלְהָ – וּמִכִּיּוֹן שֶׁהִתְנָא שְׁנֵה שְׁנֵי דִינִים שִׁישׁ בָּהֶם 'שְׁתֵּים שְׁהֵן
25 אֲרַבְעָה, שְׁנֵה גַם אֶת שָׂרָה הַדִּינִים שִׁישׁ בָּהֶם 'שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה',
26 אֲבָל בִּיצִיאֹת הַשְּׁבֶת וּבִמְרָאוֹת נִגְעִים הִתְנָא לֹא שְׁנֵה שׁוֹם דִּין
27 נוֹסֵף, וְלִכְן לֹא שְׁנֵה גַם אֶת שָׂרָה הַדִּינִים.
28 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: הִתְנָא פָּתַח אֶת הַמִּשְׁנָה בְּשְׁבוּעוֹת, וְלֹאֲחֵר שְׁסִיִּים
29 לְהַבִּיא אֶת הַדִּינִים הַנוֹסְפִים שִׁישׁ בָּהֶם שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה, עוֹב אֶת
30 דִּינֵי שְׁבוּעוֹת וּמְפָרֵשׁ דִּינֵי יִדְעוֹת הַטּוֹמָאָה, אִיזָה קֶרֶן מְכַפֵּר עַל
31 טוֹמָאוֹת מִקְדָּשׁ וּקְדִישִׁי, וּמִדּוּעַ לֹא פִירֵשׁ בְּתַחֲלִיל דִּינֵי שְׁבוּעוֹת.
32 מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: אִיִּדִּי דְּוִזְמָרִין מִלִּיָּהוּ – מִכִּיּוֹן שְׁדִינֵי יִדְעוֹת
33 הַטּוֹמָאָה הֵם מוֹעֵטִים, פְּסִיק שָׂרִי לָהּ – חִילַק הִתְנָא וּפִטוֹר אֶת עֲצֻמוֹ
34 מִמָּה בְּתַחֲלִיל, וְהִרְדִּי תַנִּי – וְאַחֵר כִּךְ שְׁנֵה דִינֵי שְׁבוּעוֹת דְּנִפְיִשָּׁן
35 מִלִּיָּהוּ – שְׁדַּבְּרִיהֶם מְרוּבִים.
36 הַגְּמָרָא מְבֹאֲרֶת אֶת הַדִּינִים הַשְּׁנוּיִים בְּמִשְׁנָה שִׁישׁ בָּהֶם 'שְׁתֵּים
37 שְׁהֵן אֲרַבְעָה': שְׁבוּעוֹת – שְׁבוּעַת בִּטּוּי, שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה – שְׁנֵי אוֹפְנֵי
38 שְׁבוּעָה נִכְתְּבוּ בְּמִפּוֹרֵשׁ בְּתוֹרָה, וְשְׁנֵי אוֹפְנִים דְּרִשׁוּ חֻכְמִים מִפְּסוּק.
39 שְׁתֵּים – שְׁנֵי אוֹפְנִים שֶׁנִּכְתְּבוּ בְּמִפּוֹרֵשׁ הֵם עַל הַעֲתִיד, אִם נִשְׁבַּע
40 שְׁאוּכָל לְבַסּוֹף לֹא אֲבָל, וְאִם נִשְׁבַּע שְׁלֹא אוּכָל לְבַסּוֹף אֲבָל. שְׁהֵן
41 אֲרַבְעָה – שְׁנֵי אוֹפְנִים שֶׁחֻכְמִים דְּרִשׁוּ מִפְּסוּק הֵם עַל הָעֵבֶר, אִם
42 נִשְׁבַּע שְׁאוּכָלִי וּמִתְבַּרֵּר שְׁלֹא אֲבָל, וְאִם נִשְׁבַּע שְׁלֹא אֲכַלְתִּי
43 וּמִתְבַּרֵּר שְׁאוּכָל.
44 יִדְעוֹת הַטּוֹמָאָה – חֻיבֵי קֶרֶן עוֹלָה וְיִוֵּרֵד לְאִדָּם שְׁנֵה טָמֵא וְנִכְנָס
45 בְּשׁוּגָה לְמִקְדָּשׁ אוֹ אֲבָל קֹדֶשִׁים, שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה – שְׁנֵי אוֹפְנֵי
46 הָעֵלֶם נִכְתְּבוּ בְּמִפּוֹרֵשׁ בְּתוֹרָה, וְשְׁנֵי אוֹפְנִים דְּרִשׁוּ חֻכְמִים מִפְּסוּק.
47 שְׁתֵּים – שְׁנֵי אוֹפְנִים שֶׁנִּכְתְּבוּ בְּמִפּוֹרֵשׁ הֵם יִדְעוֹת הַטּוֹמָאָה קִנְיָ –
48 אִם נִעְלָמָה מִמֶּנּוּ הַטּוֹמָאָה וְאֲבָל קֹדֶשִׁים, וְיִדְעוֹת הַטּוֹמָאָה מִקְדָּשׁ –
49 וְאִם נִעְלָמָה מִמֶּנּוּ הַטּוֹמָאָה וְנִכְנָס לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ. שְׁהֵן אֲרַבְעָה – שְׁנֵי
50 אוֹפְנִים שֶׁחֻכְמִים דְּרִשׁוּ מִפְּסוּק הֵם אִם יָדַע שֶׁהוּא טָמֵא אֲבָל לֹא
51 יָדַע שְׁמָה שֶׁהוּא אוֹכֵל הוּא קִנְיָ – קֹדֶשִׁים, וְאִם יָדַע שֶׁהוּא טָמֵא
52 אֲבָל לֹא יָדַע שֶׁהוּא נִכְנָס לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

53 יִצְחָאֵת שְׁכֶת – הַרְצָאוֹת מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת הָאֲסוּרוֹת בְּשֶׁבֶת מִן
54 הַתּוֹרָה, שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה – שְׁנֵי אוֹפְנֵי הַרְצָאָה לְנִלְמִידִים מִפְּסוּק, וְשְׁנֵי
55 אוֹפְנִים אֲמָרוּ חֻכְמִים מִסְבְּרָתָם. שְׁתֵּים – שְׁנֵי אוֹפְנִים הַנִּלְמִידִים
56 מִפְּסוּק הֵם הַרְצָאָה דְּעִנִּי – הַעוֹמֵד בְּרְשׁוֹת הָרִבִּים וּמוֹשִׁיט יָדוֹ לְתוֹךְ
57 רְשׁוֹת הַיְּחִיד וְנוֹטֵל מִשָּׁם חֶפֶץ וּמוֹצִיאָה לְרְשׁוֹת הָרִבִּים, וְהַרְצָאָה
58 דְּכַעַל תְּנִית – הַעוֹמֵד בְּרְשׁוֹת הַיְּחִיד וְנוֹטֵל חֶפֶץ וּמוֹצִיאָה לְרְשׁוֹת
59 הָרִבִּים וּמִנִּיחוֹ שֶׁם. שְׁהֵן אֲרַבְעָה – שְׁנֵי אוֹפְנִים שֶׁחֻכְמִים אֲמָרוּ
60 מִסְבְּרָא הֵם הַכְּנָסָה דְּעִנִּי – הַעוֹמֵד בְּרְשׁוֹת הָרִבִּים וְנוֹטֵל מִשָּׁם חֶפֶץ
61 וּמִכְנִסוֹ לְרְשׁוֹת הַיְּחִיד וּמִנִּיחוֹ שֶׁם, וְהַכְּנָסָה דְּכַעַל תְּנִית – הַעוֹמֵד
62 בְּרְשׁוֹת הַיְּחִיד וּמוֹשִׁיט יָדוֹ לְרְשׁוֹת הָרִבִּים וְנוֹטֵל מִשָּׁם חֶפֶץ וּמִכְנִסוֹ
63 לְרְשׁוֹת הַיְּחִיד.
64 מִרְאֻת נְנָעִים שֶׁהִמְצִירָה שִׁישׁ לוֹ נִגַּע מֵאוֹתָם מִרְאֻת נִטְמָא עַל יָדָם
65 וְצִרִיךְ לְהַבִּיא קֶרֶן לְטַהֲרָתוֹ, שְׁנֵים שְׁהֵן אֲרַבְעָה – שְׁנֵי מִרְאֻת
66 נִכְתְּבוּ בְּמִפּוֹרֵשׁ בְּתוֹרָה, וְשְׁנֵי מִרְאֻת נוֹסְפִים דְּרִשׁוּ חֻכְמִים מִפְּסוּק.
67 שְׁנֵים – שְׁנֵי מִרְאֻת שֶׁנִּכְתְּבוּ בְּמִפּוֹרֵשׁ הֵם שְׁנֵי שְׁנֵה שֶׁהוּא מִרְאָה
68 הַנִּרְאָה כְּצִמְרָא לִבָּן, וְכִּהְרָת שֶׁהוּא מִרְאָה לִבָּן בְּיוֹתֵר כְּשִׁלְג, שְׁנֵה אֲמַר
69 (וִיקָרָא יג.) 'אֲדָם כִּי יִהְיֶה כְּעוֹר בְּפָרוֹ שֶׁאֵת אוֹ סִפְתָּה אוֹ בְּהֶרֶת, שְׁהֵן
70 אֲרַבְעָה – שְׁנֵי מִרְאֻת שֶׁחֻכְמִים דְּרִשׁוּ מִפְּסוּק הֵם שְׁנֵי שְׁנֵה וְתוֹלְדָתָהּ
71 – תּוֹלֵדֶת הַשָּׂאֵת, בְּהֶרֶת וְתוֹלְדָתָהּ – תּוֹלֵדֶת הַבְּהֶרֶת. תּוֹלֵדֶת
72 הַשָּׂאֵת נִרְאִית כְּקֹרוֹם בִּיצָה, וְתוֹלֵדֶת הַבְּהֶרֶת נִרְאִית כְּסִיד הַחֵיכָל
73 בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.
74 הַגְּמָרָא דְּנָה כְּדַעַת אִיזָה תָנָא נִשְׁתַּנָּה מִשְׁנֵיתוֹ. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: מָנִי
75 מִתְּנִיתִין – כְּדַעַת מִי שְׁנוּיָה מִשְׁנֵיתוֹ, הֲלֹא הִיא לֹא כְּרִבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל
76 וְלֹא כְּרִבִּי עֲקִיבָא, אִי – אִם נִאֲמַר שֶׁמִּשְׁנֵיתוֹ כְּרִבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, הָאֲמַר
77 – הֲלֹא הוּא אֲמַר (לְהֵלֵךְ כֹּה) שֶׁהִנֵּשְׁבַע שְׁבוּעַת שִׁקֵּר וְאֵינוֹ חַיִּיב קֶרֶן
78 עוֹלָה וְיִוֵּרֵד אֲלֵא אִם נִשְׁבַּע עַל הַעֲתִיד לְבֹא, כְּלוֹמֵר, אִם נִשְׁבַּע
79 שְׁאוּכָל אוֹ שְׁלֹא אוֹכֵל, אֲבָל אִם נִשְׁבַּע עַל הָעֵבֶר, שְׁאֲכַלְתִּי אוֹ
80 שְׁלֹא אֲכַלְתִּי, אֵינוֹ חַיִּיב קֶרֶן, וְאִילוּ בְּמִשְׁנֵיתוֹ מִבּוּאָר שֶׁאֵף אִם
81 נִשְׁבַּע עַל הָעֵבֶר וְשְׁאֲכַלְתִּי וְשְׁלֹא אֲכַלְתִּי חַיִּיב קֶרֶן, וְנִמְצָא שֶׁאֵין
82 לְבֹאֵר אֶת מִשְׁנֵיתוֹ כְּרִבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, וְאִי – וְאִם נִאֲמַר שֶׁמִּשְׁנֵיתוֹ
83 כְּרִבִּי עֲקִיבָא, הָאֲמַר – הֲלֹא הוּא אֲמַר (לְהֵלֵךְ יד.) שְׁטֵמָה הַנִּכְנָס
84 לְמִקְדָּשׁ בְּשׁוּגָה, רַק עַל הָעֵלֶם הַטּוֹמָאָה, כְּלוֹמֵר שֶׁשָּׁכַח שֶׁהוּא טָמֵא,
85 הוּא חַיִּיב קֶרֶן עוֹלָה וְיִוֵּרֵד, וְאֵינוֹ חַיִּיב קֶרֶן עַל הָעֵלֶם מִקְדָּשׁ,
86 כְּלוֹמֵר שֶׁזָּכַר שְׁטֵמָה אֶךְ לֹא יָדַע שֶׁהוּא נִכְנָס לְמִקְדָּשׁ, וְאִילוּ
87 בְּמִשְׁנֵיתוֹ מִבּוּאָר שֶׁאֵף עַל הָעֵלֶם מִקְדָּשׁ חַיִּיב קֶרֶן, וְנִמְצָא שֶׁאֵין
88 לְבֹאֵר אֶת מִשְׁנֵיתוֹ כְּרִבִּי עֲקִיבָא. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: אִיִּדִּי עִיִּית אִיִּמָּא –
89 אִם תְּרַצָּה תִּישָׁב אֶת הַמִּשְׁנָה כְּרִבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, אִיִּדִּי עִיִּית אִיִּמָּא – וְאִם
90 תְּרַצָּה תִּישָׁב אֶת הַמִּשְׁנָה כְּרִבִּי עֲקִיבָא. מִבְּאֵרֶת הַגְּמָרָא: אִיִּדִּי עִיִּית
91 אִיִּמָּא – אִם תְּרַצָּה לִישָׁב כְּרִבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל תֹּאמַר שְׁמָה שְׁשֵׁנִי לְגַבִּי
92 שְׁבוּעוֹת 'שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה' אֵין הַכוּוֹנָה שֶׁעַל אֲרַבְעָה אוֹפְנִים אִלוּ
93 חַיִּיב קֶרֶן עוֹלָה וְיִוֵּרֵד, אֲלֵא שִׁישׁ אֲרַבְעָה אוֹפְנִים בְּשְׁבוּעָה, מִן
94 לְחֵיב – עַל חֻלְקֵם חַיִּיב קֶרֶן וְיִמְחֶן לְפָטוֹר – וְעַל חֻלְקֵם פְּטוֹר
95 מִקְרָב, כְּלוֹמֵר אִם נִשְׁבַּע עַל הַעֲתִיד חַיִּיב קֶרֶן, וְאִם נִשְׁבַּע עַל
96 הָעֵבֶר פְּטוֹר מִקְרָב. וְאִיִּדִּי עִיִּית אִיִּמָּא – וְאִם תְּרַצָּה לִישָׁב כְּרִבִּי
97 עֲקִיבָא, תֹּאמַר שְׁמָה שְׁשֵׁנִי לְגַבִּי יִדְעוֹת הַטּוֹמָאָה 'שְׁתֵּים שְׁהֵן
98 אֲרַבְעָה' אֵין הַכוּוֹנָה שֶׁעַל אֲרַבְעָה אוֹפְנִים אִלוּ חַיִּיב קֶרֶן עוֹלָה
99 וְיִוֵּרֵד, אֲלֵא שִׁישׁ אֲרַבְעָה אוֹפְנִים בִּידְעוֹת הַטּוֹמָאָה, מִן לְחֵיב –
100 עַל חֻלְקֵם חַיִּיב קֶרֶן וְיִמְחֶן לְפָטוֹר – וְעַל חֻלְקֵם פְּטוֹר מִקְרָב,
101 כְּלוֹמֵר אִם נִכְנָס לְמִקְדָּשׁ כְּשֶׁהוּא טָמֵא מִפְּנֵי שֶׁשָּׁכַח שֶׁהוּא טָמֵא.
102 חַיִּיב קֶרֶן, וְאִם נִכְנָס מִפְּנֵי שֶׁשָּׁכַח שֶׁזֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ פְּטוֹר מִקְרָב.
103 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְכִי יִתְכַּן לְפָרֵשׁ אֶת הַמִּשְׁנָה שֶׁחֻלְק מִן הָאוֹפְנִים
104 הַמְּבֹאֲרִים בָּהּ אֵינֶם לְחֵיבֵי אֵלָּא לְפָטוֹר,

כל הקרוב אל ה' ביתר שאת והגבה למעלה מעלה צריך להיות יותר שפל רוח למטה מטה.

ממאמר שבת פרשת וישלח ה'תשכ"ח

כשהתרו בו יכול לטעון שעדיין יש זמן במשך היום שהוא יכול
לאכול בו את הכיכר, והמתרה בו לא יכול לכון שההתראה
תהיה בתוך כדי דיבור מהזמן שבו הוא אינו אוכל את הכיכר,
והתראה שאינה בתוך כדי דיבור מהעבירה אינה מועילה, מפני
שיתכן שבשעת העבירה שכח את ההתראה, והתראה פסק לא
שמה התראה – אינה נחשבת התראה, ולכן אין לוקין, שאין מלקות
ללא התראה. ומבואר שרבי יוחנן סובר שלא שאין בו מעשה אין
לוקין עליו, ולא כמשנתנו. מתרצת הגמרא: רבי יוחנן סתם
אחרים אשכח – מצא 'סתם משנה' אחרת שלא שאין בו מעשה
אין לוקין עליו, ולכן פסק כך לגבי הנשבע לאכול כיכר זו היום
ולא אכל.

מבררת הגמרא: ה' סתם – איזו סתם משנה מצא רבי יוחנן שלא
שאין בו מעשה אין לוקין עליו. אולי – אם נאמר שהכוונה להאי
סתם – לסתם משנה זו, דתנן (מכות ז'), השובר עצם בקרבן פסח
טהור, לוקה, מפני שעבר על הלאו 'ועצם לא תשברו בו' (שמות יב
מ), אבל המותר בפסח – המשאיר מבשר הפסח טהור לבוקר ט"ו
בניסן, וכל שכן המותר מבשר פסח טמא, ועבר על הלאו 'ולא
תותרו ממנו עד בקר' (שם יב), וכן השובר עצם בפסח – של קרבן
פסח טמא. בשני מקרים אלו אינו לוקה את האופנים מלקות.
ומבאר הגמרא: בשלמא השובר עצם בפסח פסח אינו לוקה,
משום דתנינן 'ועצם לא תשברו בו', ודורשים מתיבת 'בו' שדווקא
בפסח בשר שעליו מדובר בפסוק, יש איסור לשובר עצם, ולא
בפסח טמא שהוא פסול, אבל המותר בפסח – מבשר הפסח
הטהור, מאי מצא אינו לוקה, הלא עבר על 'ולא תותרו ממנו עד
בקר' – לאו – האם אין הטעם משום דתני – שלא זה הוא לאו שאין
בו מעשה, שהרי כשהותר את הבשר לבוקר לא עשה מעשה, וכל
לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, ואם כן מוכח מהמשנה שלא
שאין בו מעשה אין לוקין עליו, ורבי יוחנן פסק כסתם משנה זו.

דוחה הגמרא: ומאי – מניין שמשנה זו דרבי יעקב – כדעת רבי
יעקב היא, דאמר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, דלמא – שמו
כדעת רבי יהודה היא החולק על רבי יעקב, והטעם שהמותר
מבשר הפסח אינו לוקה הוא משום דבא היתב ליתן עשה אחר לא
תעשה – שהתורה כותבת עשה אחרי הלאו, והלאו ניתק לעשה,
שנאמר 'ולא תותרו ממנו עד בקר והותר ממנו עד בקר באש
תשרפו', וכל לאו הניתק לעשה אין לוקין עליו, מפני שהעשה הוא
העונש וההיתקן של הלאו ולא המלקות, ה' לאו ה' – אבל אם
לא היה זה לאו הניתק לעשה, ל' – היה לוקה עליו אף שאין בו
מעשה. ואם כן אין 'סתם משנה' ללמוד מכך שלא שאין בו מעשה
אין לוקין עליו.

ומביאה הגמרא את מחלוקת רבי יעקב ורבי יהודה בטעם דין זה:
דתניא, נאמר (שמות יב) 'ולא תותרו ממנו עד בקר והותר ממנו עד
בקר באש תשרפו', בא היתב ליתן עשה אחר לא תעשה, שאם
עבר על הלאו והותר מבשר הפסח מוטל עליו לקיים מצות עשה
של שריפת הבשר הותר, ונתנה התורה עשה זה בכדי לומר שאין
לוקין עליו – על הלאו, כיון שתיקנו הוא קיום העשה ולא חיוב
המלקות, דרבי יהודה. רבי יעקב אומר, לא מן השם הוא זה –
לא מטעם זה שהוא לאו הניתק לעשה אינו לוקה, אלא משום
דתהו – שאיסור הותרת בשר הפסח הוא לאו שאין בו מעשה, ולא
שאין בו מעשה אין לוקין עליו.
הגמרא מביאה 'סתם משנה' אחרת שממנה למד רבי יוחנן שלא
שאין בו מעשה אין לוקין עליו: אלא רבי יוחנן האי סתם אשכח
– מצא 'סתם משנה' זו שמבואר בה שלא שאין בו מעשה אין
לוקין עליו, ששינו במשנה (להלן ב), הנשבע שבועה שלא אוכל
בקר זו, ושוב חזר ונשבע שבועה שלא אוכלנה את אותו כיכר,
ואכלה.

ה' דומיא דפראות נגעים קתני – והלא המשנה מביאה את
שבועות וידיעות הטומאה בדומה למראות נגעים, מה קתם בוליהו
לחיובא – כשם שבמראות נגעים כל ארבעת האופנים הם לחיוב
ועל כל אחד ממראה הנגעים כשיסתר ממנו יביא קרבן טהרה, אף
הבא נמי בוליהו לחיובא – גם בשבועות וידיעות הטומאה כל
ארבעת האופנים הם לחיוב ומביא עליהם קרבן עולה ויורד, ואם
כן חזרת קושיית הגמרא שהמשנה אינה לא כרבי ישמעאל ולא
כרבי עקיבא.

הגמרא מבאר באופן שונה שמשנתנו כדעת רבי ישמעאל.
מתרצת הגמרא: לעולם משנתנו כרבי ישמעאל, ובי לא מתייב רבי
ישמעאל – ומה שרבי ישמעאל אינו מחייב את הנשבע שבועת
שקר לשעבר – על העבר, היינו שאינו חייב קרבן, וזה כאשר נשבע
בשוגג, אבל חיוב מלקות, ובאופן שהתרו בו ונשבע לשקר במזיד,
חייב מתייב רבי ישמעאל, מפני שעבר על 'ולא תשבעו בשמי
לשקר' (ויקרא יט ב), והמשנה עוסקת בנשבע על העבר במזיד שחייב
מלקות. ואף ששבועת שקר היא לאו שאין בו מעשה, והכלל הוא
שכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, מכל מקום על שבועת
שקר דלשעבר לוקין, וברך, דאמר רבא, בפירוש ריבית התורה
שבועת שקר דומיא דשבועת שוא – בדומה לשבועת שוא, שכן
בפסוק 'לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא' (שמות כ ז), נכתב לשון
'שוא' אף שהפסוק מדבר על שבועת שקר, וזאת בכדי ללמדנו מה
– כשם ששבועת שוא היא לשעבר, שנשבע לשנות את ידיעה,
לחייב עליה מלקות, אף שבועת שקר נמי – גם היא כשנשבע
לשעבר חייב עליה מלקות, אבל אם נשבע שבועת שקר על
העתיד, אינו לוקה מפני ששבועה זו אינה דומה לשבועת שוא
שהיא על העבר.

מקשה הגמרא: לפי ביאור זה אין בשבועת שקר 'שתיים שדן
ארבע', שהרי בשלמא אם נשבע שבועת שקר לשעבר, כגון
הנשבע אכלתי ובאמת לא אכל, ולא אכלתי ובאמת אכל, לוקה
בדרבא שבשבועת שקר על העבר לוקים, וכן אם נשבע על העתיד
שלא אוכל ואכל נמי – שגם מובן שלוקה מפני שלא שיש בו מעשה
הוא, שכן עבר על שבועתו בכך שאכל, אלא כשנשבע על העתיד
שאוכל, ועבר על שבועתו ולא אכל, אמאי – מדוע לוקה, הלא לאו
שאין בו מעשה הוא, שהרי הוא עובר על השבועה כשאינו אוכל,
ושבועת שקר על העתיד לא ריבתה התורה שלוקים עליה, שהרי
אינה דומה לשבועת שוא. מתרצת הגמרא: קסבר רבי ישמעאל
שבכל התורה כולה לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, ולכן לוקים על
שבועת שקר במזיד בין כשהיא על העתיד ובין כשהיא על העבר,
וכונת המשנה 'שתיים שדן ארבע' היא שאם נשבע שבועת שקר
על העתיד בשוגג חייב קרבן, ואם נשבע שבועת שקר על העבר
במזיד, לוקה.

מקשה הגמרא: אי ה' – אם כן, שמשנתנו עוסקת בחיוב מלקות
הוא כדעת רבי ישמעאל הסובר שלא שאין בו מעשה לוקין
עליו, קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן – מדברי רבי יוחנן במקום אחד
על דבריו במקום אחר, דאמר רבי יוחנן, הלכה בפתם משנה –
משנה שאין בה מחלוקת ולא נזכר בה שם של תנא מסוים ששנה
אותה, הלכה כמותה, ומשנתנו הרי היא סתם משנה, ונמצא שרבי
יוחנן פוסק כמשנתנו שלא שאין בו מעשה לוקין עליו, וקשה,
שהרי אהרם דין נוסף, הנשבע שבועה שאוכל בקר זו היום, ועבר
היום ולא אכלה – את הכיכר, רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוניהו
– אמרו שניהם שאינו לוקה, אך נחלקו בטעם הדין, רבי יוחנן אמר,
אינו לוקה משום דתהו לאו שאין בו מעשה, שכן עבר על שבועתו
בכך שישב ולא עשה מעשה לאכול את הכיכר כל היום, וכל לאו
שאין בו מעשה אין לוקין עליו, וריש לקיש אמר, אינו לוקה משום
שההתראה שהתרו בו קודם שנשבע התראה פסק היא, שהרי